

Kalaallit Nunaanni kingunerlutsitsisarnerit oqaluttuarisaanikkut tunuliaqutaat aamma kingunerlutsitsisimasunik katsorsaanermut sakkussat siammarsarnissaata pingaassusai

Lykke Borg Nielsenimit allanneqarpoq

Kalaallit Nunaata ilisarnaatigaa ataatsimoorussamik kultureqarneq, ilaqutariit peqatigiinnerat, inoqatinut qanilaassuseq kiisalu pinngortitaq imarlu sakkortugaluarlutik kusanartuusut aalisartunut piniartunullu tapersersuisut. Ataatsimoorussamik kultureqarneq, pinngortitamut qanilaassuseq imarlu annertuumik pissaanilik kisianni tassaasoq arlalinnik unamminartulik.

Meeqqat Illersuisuat Aviâja Egede Lynges siornatigut Kalaallit Nunaanni ataatsimoorussamik kultureqarneq pillugu oqaaseqarnikuvoq "Kulturimik ataatsimoorussamik kultureqarnerup ajoqutigaa pitsaanngitsumik kinguneqartitsisinnaammat, soorlu nipangiussisimanermik kultureqarneq, inoqatiniit immikkoorneq qingasaarisarnerlu". Ataatsimoorussamik kultureqarnermi inuit imminnut paarisarput ajoraluartumilli ilaannikkut nipangiussisimanermik kultureqarneq pilersarpoq. Kalaallit Nunaanni nipangiussisimanermik kultureqarneq isumaqarpoq ilaannikkut ataatsimoorutarnermut sioranarsinnaasut oqaluuserineq ajorivut. Eqqartuussissuserisoq illersuisoq Gedion Jerimiassenip qanittumi eqqartuussivimmi imatut oqarpoq "Illoqarfinni nunaqarfinnilu saniligut nunaqqatigullu isigisagut malillugit ajornartorsiutinut inuiaqatigiilluta isummertariaqarpugut. Meeqqat unnuannakkut aneeraangata sapernata akuliuttariaqarpugut". Uninggaannaraangatta takunngitsuusaaraangatsigulluunniit ataatsimoorussinikkut sumiginnaasarpugut.

Ataatsimoorussamik kulturi kiisalu pinngortitamut attaveqarluarneq pissutigalugit inuiaqatigiinni toqu pissutsinut peqataatittarpaat. Piniarnermut kulturi ulluinnarsiutaavoq taamaammallu silap immallu pissusaat eqqumaffigineqarnerullutik. Taamaattumik nunani immanilu ajutoornerit ukiukikkaluarluniluunniit ilisimalereerneqartarput. Kalaallit Nunaanni ukiut tamaasa sakkortuumik ajutoortoqartarpoq aamma/imaluunniit ajunaarnersuaqartarpoq, taamaattoqartillugulu illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni eqqarleqatigiiaarneq, inoqatinut attaveqarnerit ilaqutariikkuutaarnerillu pequtaallutik inuppassuit eqqugaasarlutik. Amerlanerit nalinginnaanngitsumik toqusimasumik nalunngisaqarput. Amerlasuullu imminut toqussimasumik, tarnikkut timikkullu persuttagaanikunik, sumiginnagaanikunik aamma/imaluunniit kinguaassiuutitigut kannguttaatsuliorfiginneqarnikunik nalunngisaqarput. Tamanna isumaqarpoq inuit eqqugaasimasut ilaannikkut eqqarsaatigisartakkaninganniit amerlanerujussuusartut. Amerlanerillu kingunerlutsitsisinissaminnik navianartorsiortarput.

Sidsel Karsbergip Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitetimi misissuinerani kalaallit inuusuttut 86 %-ii kingunerlutsitsisinnaasumik misigisaqarsimasinnaasut takutinneqarpoq. Kalaallit inuusuttortaasa 74 %-ii minnerpaamik ataatsimik kingunerlutsitsisinnaasumik takunnissimasut toqqaannanngitsumillu takunnissimasutut misigisaqarsimapput. Taama amerlatigisut ataatsimik amerlanerilluunniit kingunerlutsitsisinnaasumik misigisaqarsimaneranut

imaangilaq Kalaallit Nunaanni inuusuttut nunanut allanut sanilliullugit kingunerlutsitsisinnaasumik misigisaqarnissaminnut qaninnerusut. Tassunga taarsiullugu misissuineq malillugu kalaallit inuusuttortai kingunerlutsitsisinnaasunik aalajangersimasunik misigisaqarnissaminnut nunat allat inuusuttortaanut sanilliullugit qaninnerunerat peqqutaavoq. Misigisat aalajangersimasut tassaapput imminut toqoriarnerit, ilaqutariinni qanigisamik toqusoorneq, pinngitsaalisaaneq, kinguaassiuutitigut atorerlunneqarneq, naartuneq/naartumik peersitsineq, timikkut naalliutsinneqarneq, ipilerneq angajoqqaalluunniit peqannginnera.

Makku kisitsisit unammillernartullu taamaakkaluartut Kalaallit Nunaata peqatigiissinnaaneq nukittoqutigilluinnarpaa. Meeqqat Illersuisuat Aviâja Egede Lyngep oqarneratuut "Ajunngitsortaa tassaavoq ilorraap tungaanut allanngortut tassangaannaq takkuteriasaartaramik sakkortusarlutillu. Inuiaqatigiinni nikisitsinermi inuit eqqortut siuttuuppata ataatsimoorfiusumiittut sinneri malinnaajumaarput."

Sooq inuit ilai kingunerlutsitsisarnersut ilaalu assinganik misigisaqaraluarlutik sooq kingunerlutsitsisannginnerat imaaliillaannaq nassuiaatissaqanngilaq. Taamaakkaluartoq pissutsit arlallit meeqqap inuusuttulluunniit sakkortuumik misigisaqareersimaneranut qanoq kingunerlutsitsitigissanerannut sunniuteqartarput. Pissutsit taakku ukuupput: pisimasoq qanoq sakkortutigiva, qanga piva, sakkortuut uteqattaarsimappat, qanigisat pisumi sakkortuumi ilaappat kiisalu pissutsit illersuisut suut meeqqap inuuneraniippat sakkortuumillu misigisaqartoqarsimatillugu inersimasunik meeqqamut ikiuisinnaasunik piareersimasunik peqarpa. Kingunerlutsitsineq ilaqutariinni atugarliortuniinnerusarpoq peroriartornerminni ilungersunartorsiorsimasuni.

Pissutsit tamarmik pisup sakkortup kingunerlutsitsisunngussaneranut sunniuteqartarput, pissutsillu tamarmik meeqqanut inuusuttunullu ataasiakkaanut kingunerlutsitsineq qanoq ittuunersoq apeqqutaalluni, meeqqamut suliniutit sorliussaneranut sunneeqataasarpog.

Taamaattumik misiligutissanik atugassanik kalaallisut allassimasunik peqarnissaq pingaaruteqarpoq, meeraq apersoqqaanngikkaluarlugu kingunerlutsitsineq qanoq sakkortutiginersoq, kingunerlutsitsisarnerit tamakkulu malitsigisaannik aamma ikorfartorti sorleq qanorlu meeraq ikiortariaqartiginersoq paasissutissanik pingaarutilinnik tunineqarsinnaaniassagatta. Taamaattumik misiligutissatut sakkussat sulisut siusissukkut suliniutissamik toqqaaniarlutik aallartitsiniarlutik iluaqutigisinnaavaat.